

Stöd för att skriva förväntat läranderesultat

---

i kursbeskrivningar och utbildningsplaner

01.09.2009

HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

Projektet Validering på Åland

Många människor har värdefulla kunskaper förvärvade genom arbetserfarenhet, kurser och utbildningar på hemmaplan eller utomlands. Med hjälp av validering kan man ta vara på dessa formella och informella kunskaper på ett bättre sätt samt bedöma dem vid rekrytering eller utbildningsstart. Valideringen på Åland ska utgå från de behov som finns hos arbetsgivare, arbetstagare och arbetssökande samt hos utbildningsinstanser och studerande. Det åländska valideringssystemet ska erbjuda metoder och modeller för handledning, kartläggning och bedömning. Landskapsregeringen arbetar samtidigt med att ta fram ett heltäckande system och en samlad funktion för all vuxenutbildning, vilket kommer att ge nya möjligheter till kompletterande studier. Under 2008-2010 framarbetas och testas valideringssystemet, för att kunna fungera från och med 2011. Arbetet genomförs av Ålands landskapsregering med stöd från Europeiska socialfonden.

www.regeringen.ax/validering

Förhoppningen är att *Stöd för att skriva förväntat läranderesultat* ska underlätta vid arbetet med att formulera förväntat läranderesultat i kursbeskrivningar och utbildningsplaner.

Dokumentet bygger på material från andra högskolor och universitet som tidigare arbetat med dessa frågeställningar. Materialet har sedan anpassats till åländska förhållanden och krav. Insamlingen av material har pågått mellan januari till juni 2009.

Mariehamn den 01.09.2009

Pia Lundén, metodutvecklare för projekt validering,
Högskolan på Åland

Dokumentet *Stöd för att skriva förväntat läranderesultat* är upplagt så att den läsare som vill veta bakgrunden till begreppen och orsaken till varför utbildningsplaner och kursbeskrivningar måste skrivas med förväntat läranderesultat, läser hela dokumentet. Den åländska lagen och högskolans dokument som reglerar dessa områden finns som bilaga.

Arbetet med att formulera förväntat läranderesultat i utbildningsplaner och kursbeskrivningar är beskrivet från sidan 10. Stegvisa instruktioner finns från sidan 13.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. VAD ÄR FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT?	4
1.1. BEGREPP SOM ANVÄNDS VID HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND	5
2. REGLERANDE STYRDOKUMENT	6
2.1. STYRDOKUMENTENS NIVÅBESTÄMNING	6
2.1.1. <i>Samarbetsformer enligt Bologna processen</i>	6
2.1.2. <i>Arbetet med utbildningsplaner och kursbeskrivningar</i>	7
3. VARFÖR FORMULERA FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT?	7
3.1. FOKUS PÅ LÄRANDE	8
3.2. TYDLIGHET	8
3.3. HELHETSSYN OCH PROGRESSION	8
3.4. REALISM	8
3.5. KLARHET	9
3.6. EXAMINERBARHET	9
3.7. KVALITETSSÄKRING	9
4. SKRIVA FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT	10
4.1. UTBILDNINGSPLAN	10
4.2. TAXONOMITABELL	11
4.3. KURSPLANERINGSPROCESS	12
4.3.1. <i>Nivåplacering av kurser och förväntade läranderesultat</i>	12
5. STEGVISA FORMULERINGAR	13
5.1. STEG 1. FORMULERA: VAD?	13
5.2. STEG 2. FORMULERA: HUR?	14
5.3. STEG 3. AVGRÄNSA	15
5.4. STEG 4. KONKRETISERA	15
5.5. STEG 5. RENODLA	16
5.6. STEG 6. FÖRTYDLIGA	16
5.7. STEG 7. BEGRÄNSA	16
5.8. STEG 8. JUSTERA	17
5.9. STEG 9. AVVÄG	17
5.10. STEG 10. KALIBRERA	18
BILAGA 1. BEGREPPSDEFINITIONER	
BILAGA 2. ALLMÄNNA KOMPETENSER I FINLÄNDSKA YRKESHÖGSKOLOR	
BILAGA 3. KURSBESKRIVNING	
BILAGA 4. DOKUMENT SOM REGLERAR HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND	
BILAGA 5. TAXONOMITABELL	

1. VAD ÄR FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT?

Förväntat läranderesultat (*Learning outcomes* eller *expected learning outcomes*) handlar om vad olika mänskliga lärandeprocesser ger upphov till i form av kunskaper, färdigheter, förmågor, värderingar, kompetens, bildning, dygder och mognad m.m. De beskriver vad den studerande förväntas lära sig och ge uttryck för och ligger till grund för utformning av examination och betygssättning.¹ Förväntat läranderesultat innebär formuleringar som tillsammans uttrycker vad en studerande förväntas kunna, förstå, förhålla sig till och/eller vara kapabel att utföra vid slutet av en viss studieperiod. De beskrivs på Högskolan på Åland i kursbeskrivningarna och utbildningsplanerna.

Det finns många benämningar för förväntat läranderesultat, som i stort sett betyder samma sak, bland annat:

- Förväntat studieresultat
- Lärandemål
- Lärmål
- Kompetenser
- Förväntat kunnande

För tydligare förklaringar av begreppen som står för förväntat läranderesultat, se bilaga 1.

De finländska yrkeshögskolorna använder följande benämningar för förväntat läranderesultat gällande allmänna kompetenser i utbildningsplanerna.²:

- Inlärningskompetens (*Learning competence*)
- Etisk kompetens (*Ethical competence*)
- Kommunikativ och social kompetens (*Communication and social competence*)
- Kompetens inom utvecklingsverksamhet (*Development competence*)
- Kompetens inom organisationer och samhälle (*Organizational and societal competence*)
- Internationell kompetens (*International competence*)

Utbildningsstyrelsen i Finland har utarbetat förslag till målbeskrivningar vid yrkeshögskolorna. De finns i skriften *Bolognaprocessen i de finländska yrkeshögskolorna*.³ Där finns bland annat studiernas uppbyggnad, riktlinjer på hur kompetenserna anges och fördelas, arbetsbörda för studerande och strukturering av läroplanen.

I Sverige delar man in förväntat läranderesultat i kunskapstyperna kunskap, färdigheter och kompetens. De tolkar kunskapsformerna från Bolognaprocessen enligt följande indelning:⁴

---

¹ Åsa Lindberg-Sand http://www.ced.lu.se/upload/UCLU/publikationer/CED_rapport_finalLow.pdf

² <http://www.arcada.fi/sv>

³ <http://www.ncp.fi/ects/>

⁴ <http://www.oru.se/oru-upload/Avdelningar/Kommunikation/Nyheter/projektdokument/Bologna/Att%20formulera%201%C3%A4randem%C3%A5l-PM.pdf>

- *Kunskapsmål* (kunskaper och insikter).
Formuleras som ”att ha kunskap om...”, ”kunna...”
- *Färdighetsmål* (förmågor och färdigheter).
Formuleras som att ha ”förmåga att självständigt...”, ”förmåga att kommunicera...”, ”förmåga att i praktisk handling...”, ”kunna göra...”
- *Attitydmål* – innebär värderingsförmåga (attityder, värderingar och förhållningssätt, demokratiska värderingar, etiska perspektiv och bedömningar).
Formuleras som ”visa ansvar för...”, ”kunna etiskt värdera...”, ”kunna kritiskt analysera och bedöma...”

1.1. Begrepp som används vid Högskolan på Åland

Referensgruppen för validering beslutade den 28.05.2009 att föreslå begreppet **förväntat läranderesultat** vid Högskolan på Åland, eftersom det omfattar betydelsen av de andra begreppen som används. FD Viveca Lindberg föreslog begreppet inför högskolans utbildningsdag den 17.04.2009.

Referensgruppen föreslog att de allmänna kompetenserna används som bilaga till utbildningsplanerna. De har sedan tidigare utarbetats av Rådet för yrkeshögskolornas rektorer i Finland, Arene. Det är möjligt att i framtiden utarbeta allmänna kompetenser som bättre motsvarar våra förhållanden. De allmänna kompetenserna finns i bilaga 2.

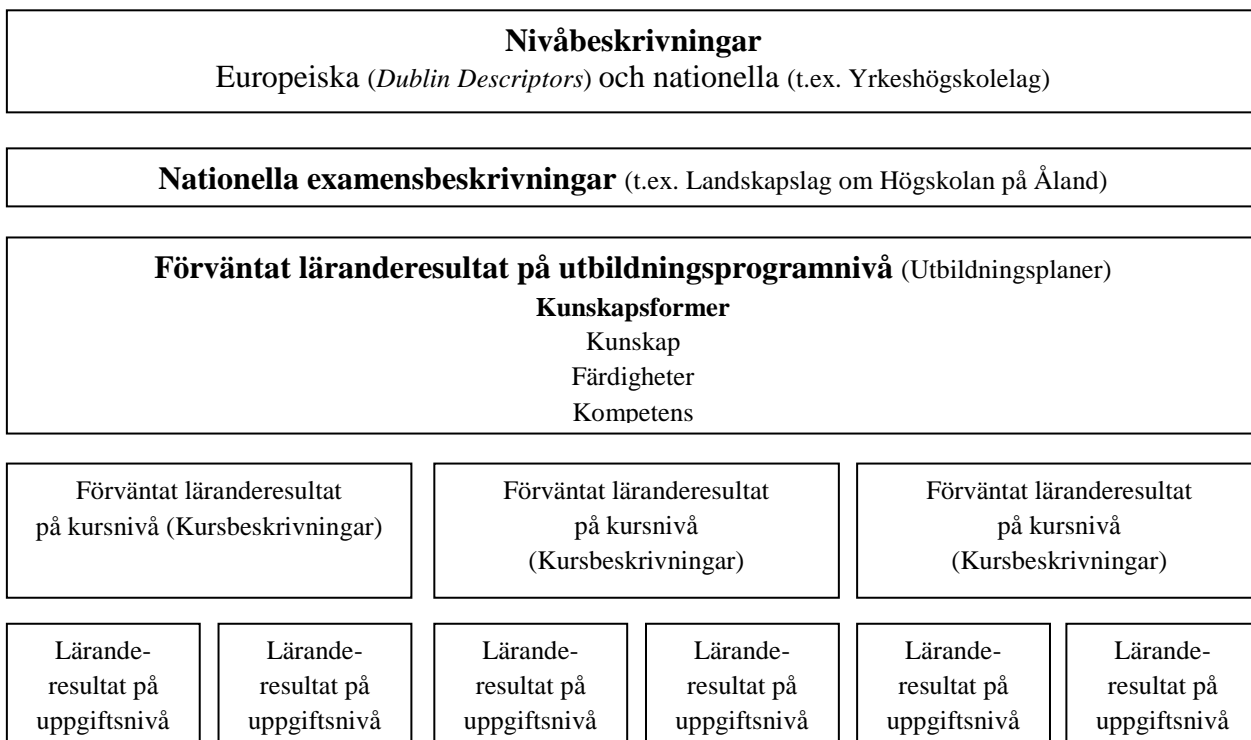
Högskolans referensgrupp för validering tog beslutet att i kursbeskrivningarna beskrivs förväntat läranderesultat under rubriken ”Mål” med texten: *Efter avslutad kurs ska den studerande kunna...* Därefter anges kursens mål i förväntat läranderesultat, genom att beskriva vilka examinerbara mål studerande ska klara av för att bli godkända på kursen. Förväntat läranderesultat ska vara mätbart och indelas i ämnesspecifika och icke ämnesspecifika mål, som kan innebära att kunna arbeta i grupp, söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information, analys och problemlösningsförmåga, skriftlig och muntlig kommunikation, etc.

Se modell av kursplanen, bilaga 3.

2. REGLERANDE STYRDOKUMENT

2.1. Styrdokumentens nivåbestämning⁵

Bolognaprocessen:

Grunden till styrdokumenterna utgår från beslut som undertecknats av EU:s medlemsländer. Den finländska lagen och yrkehögskolelagen styr den åländska lagen och utbildningsplanerna är styrda av lagarna som beskrivs närmare i bilaga 4. Kursbeskrivningarna är beroende av utbildningsplanerna och uppgifterna utgår från kursplanerna.

2.1.1. Samarbetsformer enligt Bolognaprocessen

För att underlätta vid byten av studieort inom yrkehögskolorna i Finland enades de närvarande representanterna från deltagande yrkehögskolor (Arcada, Novia och Haaga-Helia samt Högskolan på Åland) vid ett möte i Mariehamn den 24.02.2009 om gemensamma riktlinjer. Utgångspunkt kan tas i de riktlinjer som Rådet för yrkehögskolornas rektorer i Finland, Arene, har utarbetat. Samarbetet med de finländska yrkehögskolorna ska intensifieras.

⁵ <http://sus.slu.se/documents/Larandemal.pdf>, <http://www.oru.se/oru-upload/Avdelningar/Kommunikation/Nyheter/projektokument/Bologna/Att%20formulera%201%C3%A4randem%C3%A5l-PM.pdf>

Samarbetet mellan olika nationella och utländska högskolor och universitet utgår från EU:s direktiv och Bolognaprocessen ⁶ med syfte att öka tydlighet och jämförbarhet mellan de olika europeiska utbildningssystemen. Målen med Lissabonkonventionen är att främja rörlighet och anställningsbarhet och främja konkurrenskraft genom att införa ett system med tydliga och jämförbara examina. Avsikten är att underlätta en ökad akademisk mobilitet genom att de länder som undertecknat konventionen förpliktigar sig till ett generöst förhållningssätt i samband med tillgodoräkandet.

2.1.2. Arbetet med utbildningsplaner och kursbeskrivningar

Dokument nr 2040 för Högskolan på Åland stipulerar såhär om arbetet med utbildningsplanerna:

Arbetet med att förbättra och ändra utbildningsplanen leds av programledaren för utbildningsprogrammet. Beredningen utförs av programledaren i samråd med berörda lärare, branschrådet och, i tillämpliga fall, i samråd med berörd myndighet. Utbildningsplanerna remissbehandlas av ledningsgruppen.

Arbetet med kursbeskrivningarna:

Utvecklingen av kursbeskrivningarna åligger berörda ämneslärare samt kan ges som uppdrag av programledare. Beredning av kursbeskrivningar utförs i samråd med programledare, med lärare vilkas undervisning berörs av aktuell kurs och, i tillämpliga fall, i samråd med berörd myndighet.

Utbildningsprogrammets kursbeskrivningar antas av högskolans ledningsgrupp på förslag av programledaren (Reglemente för Högskolan på Åland, 14§). Branschrådet för ett utbildningsprogram är remissinstans för godkännande av kursbeskrivningarna på programmet.

Se ytterligare dokument som reglerar Högskolan på Åland, bilaga 4.

3. VARFÖR FORMULERA FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT?

Att formulera tydligt förväntat läranderesultat innebär fördelar både för de studerande och för lärare. Under en valideringsprocess där en studerande ansöker om att få sitt tidigare kunnande utrett och tillgodoräknat är tydliga formuleringar en förutsättning. Andra tillfällen då tydliga formuleringar är viktiga är vid byten av studieort både inom landet eller från ett land till ett annat eller från en utbildning till en annan inom samma skola. Formuleringarna innebär också att läraren får en tydlig struktur på kunskaper som lärs ut.

---

⁶ <http://www.programkontoret.se/sv/aktuellt/Svenska-Bolognaexpertgruppen/Om-Bolognaprocessen/>

3.1. Fokus på lärande

Arbetet med formuleringar av förväntat läranderesultat sätter fokus på studerandes lärande och den kunskap och kompetens som ska utvecklas, inte på lärarna och deras undervisning. Lärarnas viktiga uppgift är att på bästa sätt stödja och underlätta studerandes lärande.

3.2. Tydlighet

Att formulera förväntat läranderesultat sätter fokus på resultatet:

- Det blir klarare vad som förväntas av studerande.
- Nya lärare kan lättare se vad deras uppgift är.
- Lärarkollegiet kan öka samsynen.
- Lärare på senare kurser och användare utanför högskolan vet vad studerande kan och har möjlighet att anpassa sig efter det.
- De generella kunskaper, färdigheter och förmågor som arbetsgivare efterfrågar framhävs mera.
- Tydligheten underlättar att koppla samman kurser till hela utbildningar.

3.3. Helhetssyn och progression

Progression innebär att studerande får bygga vidare på de kunskaper och färdigheter som de redan har. Utbildningen måste stödja denna utveckling. Progression betyder fördjupning av kunskaper, förmåga till analys och att kritiskt tänkande systematiskt utvecklas. Vid breddning krävs mer eftertanke för att bygga samman delar till komplexa helheter som skapar progression.

Progression av generella färdigheter går ut på att studerande successivt utmanas att genom utbildningen utveckla sin självständighet, sitt ansvar för det egna lärandet och sin kommunikationsförmåga. Ämnesspecifika och yrkesmässiga färdigheter måste identifieras och progressionen för dem säkras.

Tydliga formuleringar av förväntat läranderesultat ger lärarna möjlighet att bygga vidare på tidigare kurser och är därför en förutsättning för progression.

3.4. Realism

När kursmålen beskriver vad kursen ska ge, leder det lätt till för många och orealistiska mål. Konkreta formuleringar om vad studerande ska kunna, visar att det handlar om påtagliga krav på både studerande och lärare.

3.5. Klarhet

I kursbeskrivningarna och utbildningsplanerna bör det framgå klara samband mellan mål, undervisning och examination. Programledarna och lärarna bör arbeta tillsammans med formuleringarna för en tydlig utbildningshelhet. Arbetet leder till positiva aspekter för både programledare och lärare:

- Att tillsammans med andra formulera förväntat läranderesultat för kurser och utbildningsprogram är en process som leder till pedagogisk utveckling.
- Samarbete med kolleger, både inom det egna ämnet och från andra ämnesområden är en väg till kursutveckling.
- Vid funderingar kring förväntat läranderesultat diskuteras frågor om kunskaper i olika ämnen, vilket ger djupare insikt i den egna undervisningen och hur den fungerar.

3.6. Examinierbarhet

Förväntat läranderesultat ska vara examinerbart. Aspekter av kursen som läraren vill nämna men som inte kan examineras bör inte skrivas som förväntat läranderesultat. Dessa aspekter kan ändå belysas i kursbeskrivningen, men under andra rubriker.

Det ska gå att bedöma om det förväntade läranderesultatet har uppnåtts med hjälp av den examination som har valts.

3.7. Kvalitetssäkring

När de förväntade läranderesultaten är konkreta är det lättare att undersöka måluppfyllelsen, vilket innebär bättre kvalitetssäkring. Att målen är inriktade på det väsentligaste med undervisningen, studerandes lärande, gör att uppföljningen också fokuserar på det viktigaste.

4. SKRIVA FÖRVÄNTAT LÄRANDERESULTAT

4.1. Utbildningsplan

Processen med att formulera förväntat läranderesultat i utbildningsplaner liknar processen med att formulera läranderesultat i kursbeskrivningar. Utbildningsplanens funktion är ett arbets- och styrredskap för lärare och högskola, den informerar studerande och samhället om studiernas särprägel. Den är baserad på ideologisk nivå och leder till kursbeskrivningar och examinationsformer.

Utbildningsplanen utgår från innehåll och struktur för hela utbildningen, innehåll och struktur årsvis till kursbeskrivningar, delkursbeskrivningar och studieanvisningar. Arbetet med utbildningsplanen föregår arbetet med kursbeskrivningarna och ligger till grund för hela utbildningen.

Att konstruera en utbildningsplan innebär att beskriva ett bestämt utbildnings- och undervisningsförlopp som ska utmynna i läranderesultat.

Moment 1: Utbildningsplanens mål – VARFÖR – varför vi siktar mot vissa läranderesultat.

Moment 2: VAD – vad är giltig kunskap i denna utbildning? Vilka ämnesområden, ämnesdiscipliner och ämnen måste/ska/bör ingå? Vilket innehåll ska utbildningen ha? Det innebär även att formulera förväntade läranderesultat, förbundna med val och precisering av undervisningens innehåll. Vad vi förväntar i förhållande till de läranderesultat som undervisningen ska leda fram till. De fungerar som kriterier och normer för bedömning.

Moment 3: Fastställande och utformning av former för bedömning i kursbeskrivningen, vilket är undervisningens HUR.

Undvik att skriva för många förväntade läranderesultat. Se till att de uttrycks i ett användarvänligt språk. Undvik förväntade läranderesultat som inte kan bedömas. Gör övervägandet, vad är nödvändigt, vad är önskvärt, utveckla betygskriterier vid flergradig skala. Variera examinationsformerna

- Förväntade läranderesultat ska formuleras så att framtida arbetsgivare klart ska kunna få en uppfattning om vilka kunskaper, färdigheter och vilken kompetens personen har för att främja anställningsbarheten (Bolognaprocessens övergripande mål)
- Målen ska kunna vara utgångspunkt för kurs- och utbildningsplanering
- Målen ska kunna vara utgångspunkt för examination
- Målen ska kunna vara utgångspunkt för uppföljning och kvalitetssäkring
- Målen för en kurs avgör/ligger till grund för kursens nivå tillhörighet. En kurs kan inte tillhöra flera nivåer.

4.2. Taxonomitabell

För att underlätta arbetet med att formulera förväntat läranderesultat kan taxonomitabellen vara till hjälp vid arbetet med utbildningsplaner och kursbeskrivningar. Tabellen utgår från Blooms taxonomitabell som senare har omarbetats. Den är uppbyggd så att lärandet i början av utbildningen befinner sig i målnivån minnas och kunskapsdimensionen faktakunskap, och slutar i målnivån skapa och kunskapsdimensionen metakognitiv kunskap. Lärandet breddas och fördjupas men måste också upprepas, vilket betyder att inläringen mellan nivåerna ibland backar. Ytterligare hjälp med att hitta begrepp för de olika nivåerna finns i ”Tillägg till taxonomitabellen”.

Se taxonomitabellen och tillägget i bilaga 5.

Taxonomitabellen används både som referens vid utformning av mål och som checklista för att få en överblick över huruvida mer komplexa förväntade läranderesultat uppfylls. Var noga med att de förväntade läranderesultaten i kursbeskrivningarna även innehåller *analys*, *problematisering*, *ställningstagande*, *värderingsförmåga* och att *dra slutsatser*

Det finns tre regler för målformulering:⁷

1. Målen ska vara klart och entydigt uttryckta.
2. Målen bör upplysa om hur studenterna kan dokumentera att målen har uppnåtts
3. Målen bör precisera hur väl man förväntar sig att studenterna ska prestera (måluppfyllelse/precisering av de förväntningar och krav som knyts till läranderesultaten).

En del mål kan omfatta flera processnivåer, de bygger på varandra och ingår i en kumulativ hierarki genom att vissa mål förutsätter att andra mål är uppfyllda.

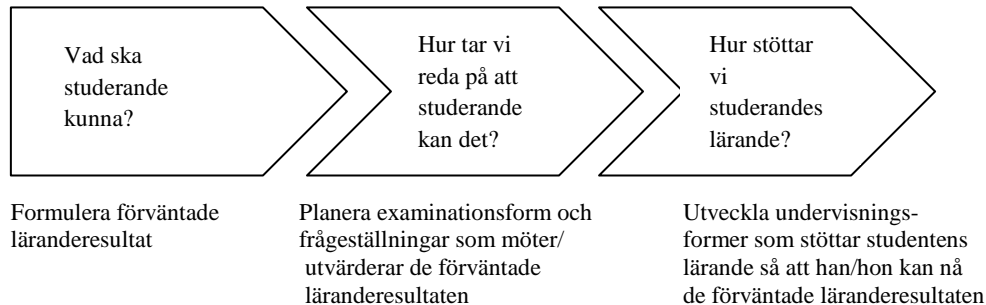
Att formulera förväntat läranderesultat handlar om att informera studenterna om undervisningens grundläggande intentioner, det som undervisning och lärande ska sikta mot.

---

⁷ Pettersen, R (2008). *Kvalitetslärande i högre utbildning*

4.3. Kursplaneringsprocess⁸

Utifrån Bolognaprocessen har kursplaneringsprocessen en lärandebaserad utgångspunkt som utgår från frågan: ”Vad ska studerande kunna?”

Ställ dig frågorna:

- Uttrycker det förväntade studieresultatet VAD studerande ska kunna?
- Går det att begripa vad som menas?
- Är det förväntade studieresultatet realistiskt inom angiven tidsram?
- Går det att examinera?
- HUR ska det examineras?
- HUR ska du stötta studerande i hans/hennes lärande? Hur ska undervisningen läggas upp?

Kurskraven är villkor som måste uppfyllas om studerande ska kunna bedömas. Förväntat läranderesultat beskriver inte alla kurskrav. Där passar t.ex. inte obligatorisk närvaro, deadlines för inlämningsuppgifter, studerandes aktiva deltagande i undervisningen etc. Förväntat läranderesultat utesluter inte oplanerat lärande som sker genom dynamiken mellan studenter, lärare och ämnet som studeras.

4.3.1. Nivåplacering av kurser och förväntade läranderesultat

Progression i utbildning, hur kunskaper och kurser ligger i förhållande till varandra utifrån tidsföljd och förkunskapskrav har betydelse för nivåindelning av kurser. Progression kan bedömas inom såväl ett ämne/ämnesområde/kunskapsområde som inom ett utbildningsprogram. Progression i studierna kännetecknas av:

- Ökat djup/ökad komplexitet inom ämne/ämnesområde/kunskapsområde och/eller yrkesområde

⁸ http://www8.umu.se/planering/Bologna/arkiv/FSR_vagledning_Umu.pdf

- Ökad bredd/komplexitet inom ämne/ämnesområde/kunskapsområde och/eller yrkesområde
- Mer betoning av analys och syntes i kurser på högre nivå
- Ökad självständighet och ökat ansvar för det egna lärandet
- Ökat ansvar för utvecklingen av ämnet/ämnesområdet/kunskapsområdet och/eller yrkesområdet
- Ökad förmåga att kommunicera kunskaper inom ämnet/ämnesområdet/kunskapsområdet och/eller yrket

Förväntat läranderesultat ska bli ett informativt stöd och vägledande för studenternas lärande och lärprocesser. För många och detaljerade förväntade läranderesultat blir mer kontrollerande än vägledande.

5. STEGVISA FORMULERINGAR

5.1. Steg 1. Formulera: vad? ⁹

Arbetet med att skriva förväntat läranderesultat börjar med att man tar fram aktuell kursbeskrivning och utbildningsplan. Därefter börjar själva arbetet med att formulera kursmålen. Ta även hjälp av taxonomitabellen och följ de tio stegen.

Ringa in innehållet i förväntat läranderesultat. Börja med att skriva: *Efter avslutad kurs ska den studerande kunna...* Spalta punktvis upp vad studerande ska lära sig under kursen och kunna för att bli godkänd. Se till att de förväntade läranderesultaten innehåller *analys, problematisering, ställningstagande, värderingsförmåga* och att *dra slutsatser*.

Kursens mål anges i förväntat läranderesultat, genom att beskriva vilka examinerbara mål studerande ska klara av för att bli godkända på kursen. Förväntat läranderesultat ska vara mätbart och indelas i ämnesspecifika och icke ämnesspecifika mål, som kan innebära att kunna arbeta i grupp, söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information, analys och problemlösningsförmåga, skriftlig och muntlig kommunikation, etc.

Ange förväntat läranderesultat inom kategorierna:

- *kunskap och förståelse*,
som innefattar kunskaper inom huvudsakliga området för utbildningen,
t ex faktakunskaper, kunskaper om teorier och metodkunskap
- *färdighet och förmåga*,
vilket inbegriper analys, problemlösning och kommunikation

⁹ http://www.kursutveckling.se/dok/nshu_Larandemal_061011.pdf

- *värderingsförmåga och förhållningssätt*, som innefattar insikter rörande etik och vetenskapens roll i samhället samt förmåga att själv utveckla sin kunskap.

De övergripande målen, kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt, konkretiseras på kursnivå i form av förväntade läranderesultat och skrivs utan uppdelning i huvudrubriker.

På kursnivå ska förväntat läranderesultat:

- Ringa in kursens väsentliga kunskapsinnehåll och de färdigheter och förmågor som tränas
- Beskriva vad studerande ska kunna prestera efter genomförd kurs
- Formuleras som krav för godkänd på kursen om inte annat anges
- Vara observerbara/examinerbara
- Ligga till grund för bedömning, examination och betygskriterier

5.2. Steg 2. Formulera: hur?

Formulera tydliga mål för förväntat läranderesultat. De ska riktas till studerande och vara begripliga för studerande, lärare och andra intressenter.

Ett tydligt förväntat läranderesultat består av:

- Aktiva verb som uttrycker vad studenten förväntas prestera i slutet av kursen.
- Ord eller fraser som beskriver materialet, området, temat etc. som studenten arbetar med eller det som är resultatet av träningen.
- Eventuellt ord eller fraser som anger hur kunskapen ska användas (självständigt, översiktligt, utförligt, detaljerat; med hjälp av; muntligt, skriftligt etc.)

Två tydliga exempel

Efter avslutad kurs ska studerande kunna:

Ex 1   redogöra skriftligt för sambanden mellan kemisk struktur och materialegenskaper (fokus på kunskapens struktur, principer och samband)

Ex 2   med hjälp av referensmaterial välja lämpligt konstruktionsmaterial och motivera valet med hänsyn till funktion, ekonomi och miljö (fokus på kunskapens praktiska användning)

5.3. Steg 3. Avgränsa

Skilj på formuleringar i kursens syfte och innehåll gällande förväntat läranderesultat. Ett syfte beskriver t.ex. att studerande får möjlighet att utveckla förståelse för, får kunskap om eller kännedom om etc. Det kan beskriva intentionerna med kursen, peka ut huvudinnehållet och hur kursen förhåller sig till delarna i ett program. Innehållet, gärna i punktform, preciserar det centrala stoffet mer detaljerat.

Ett förväntat läranderesultat på kursnivå beskriver vad studerande ska uppnå, resultatet, och hur studerande ska visa måluppfyllelse.

Exempel: syfte

Kursen avser att förmedla kunskaper som ger en ökad förståelse för samhällsproblem.

Exempel på ett möjligt förväntat läranderesultat

Efter avslutad kurs ska studerande kunna utveckla förmåga att:

- översiktligt beskriva den politiska styrelsen och förvaltningen i Finland och andra länder.

5.4. Steg 4. Konkretisera

Gör förväntade läranderesultaten observerbara och tydliga. Verben beskriver intellektuella, praktiska processers grad av komplexitet och djup. Förstå är mindre bra för att det är vagt och inte observerbart eller mätbart. Förstå kan i stället konkretiseras med verb som att studenten ska kunna:

återge, tolka, klargöra, omformulera, framställa, redogöra för, översätta, beskriva med egna ord; exemplifiera, illustrera; klassificera, kategorisera, inordna, skilja; sammanfatta, generalisera, förklara, precisera; dra slutsatser, förutsäga, bekräfta, påvisa; jämföra, kontrastera, ”mappa”, para ihop, välja; beskriva överensstämmelser mellan olika företeelser, uppskatta; rapportera, bedöma, försvara.

Exempel: förväntat läranderesultat som inte är observerbara:

Efter avslutad kurs ska studerande kunna

- förstå hur lagar och regler för samhällsplaneringen tillämpas
- läsa vetenskapliga texter om utbildningsvetenskap

Exempel: omskrivna förväntade läranderesultat som är observerbara:

Efter avslutad kurs ska studerande utveckla förmåga att

- förklara samband mellan tillämplig lagstiftning och den fysiska planeringsprocessen
- referera till lämpliga vetenskapliga texter om utbildningsvetenskap

5.5. Steg 5. Renodla

Skilj på läraktivitet och resultat. Förväntat läranderesultat ska inte beskriva hur man når målet utan vad som är resultatet av olika läraktiviteter under kursens gång.

Exempel: Förväntat läranderesultat som beskriver aktivitet och resultat

Studerande ska:

- ha gjort minst tre auskultationer på högskolan och observerat en klassrumssituation i ett i förväg bestämt syfte (Fråga: Varför det?)

Exempel: Omformulerat förväntat läranderesultat som beskriver resultatet av aktiviteten

Studerande ska utveckla förmåga att:

- kategorisera och analysera observerade klassrumsaktiviteter utifrån sitt i förväg bestämda syfte samt dra slutsatser av sitt eget agerande som lärare

5.6. Steg 6. Förtydliga

Förtydliga vaga förväntade läranderesultat. De ger inte studenten mycket hjälp.

Exempel: Vagt förväntat läranderesultat

Studerande ska kunna:

- genomföra en värdering av ett företag

Exempel: Omformulerat förväntat läranderesultat som preciserar innehåll och hur kunskap ska användas

Studerande ska utveckla förmåga att:

- utifrån finansiell teori genomföra en värdering av ett företag samt motivera och förklara valet av metod

5.7. Steg 7. Begränsa

För samman och begränsa antalet förväntade läranderesultat, så att inte flera egentligen innebär samma sak.

- För många förväntade läranderesultat kan tyda på att målen är alltför detaljerade.
- Vilket är det övergripande resultatet som ska redovisas?

- Den övergripande nivån omfattar den underliggande detaljnivån. Tex måste man kunna vissa fakta för att kunna analysera en företeelse. Det räcker därför att skriva att studenten ska utveckla förmåga att analysera företeelsen.

Exempel: Förväntat läranderesultat som är överflödiga

Studerande ska utveckla förmåga att:

- definiera begrepp inom andraspråksinläring.
- använda begrepp om andraspråksinläring för att bedöma andraspråklärares behärskning av svenskan i tal och skrift.

Exempel: Det överflödiga förväntade läranderesultatet tas bort.

(Det ingår i det andra målet)

Studerande ska utveckla förmåga att:

- använda begrepp om andraspråksinläring för att bedöma andraspråklärares behärskning av svenskan i tal och skrift.

5.8. Steg 8. Justera

Justera in förväntade läranderesultat mot examinationen.

- Förväntade läranderesultat ska ligga till grund för examinationen.
- Fundera därför på hur du kan examinera de mål som du har beskrivit.
- Ibland kan man behöva omformulera målen, eftersom de är orealistiska, vaga eller omöjliga att examinera.
- Sätt upp bedömningskriterier och examination i förhållande till förväntade läranderesultat.

Då är det lättare att:

- göra målen observerbara
- skriva realistiska mål
- öka examinationens tillförlitlighet
- hjälpa studerande att arbeta på bästa sätt för att uppnå bra studieresultat

5.9. Steg 9. Avväg

- Se över vilken arbetsbörda som det förväntade läranderesultat och examinationen leder till för studerande.

- Tänk på tidsåtgången för schemalagd undervisning och den totala studietiden både för individuellt arbete och arbete i grupp.
- Vikta tidsåtgången med hänsyn till att för mycket stoff leder till korvstopning, och minskar möjligheten till analys och kritiskt tänkande.

5.10. Steg 10. Kalibrera

- Kontrollera kursens relation till andra kurser – gäller både nivå och typ av utbildning.
- Varje kurs hör till en nivå, lägre eller högre.
- Dessutom kan kursen finnas i en progression inom en och samma nivå, dvs. En viss kurs måste komma före en annan, kanske i en följd som delkurser 1, 2, 3 osv.
- Kunskapsutvecklingen ska avspeglas i de förväntade läranderesultaten.
- Ett visst innehåll kan förekomma i mer än en kurs men behandlas på olika sätt.

Det är förväntat läranderesultat som avgör om kursen kräver att studerande ska genomföra en djupare analys eller värdering eller om den resulterar i en kunskapsutveckling på översiktlig nivå.

BEGREPPSDEFINITIONER

Förväntat läranderesultat (*Learning outcomes*) handlar om vad olika mänskliga lärandeprocesser ger upphov till i form av kunskaper, färdigheter, förmågor, värderingar, kompetens, bildning, dygder och mognad m.m. De beskriver vad den studerande förväntas lära sig och ge uttryck för och ligger till grund för utformning av examination och betygssättning.¹⁰

Förväntat läranderesultat är uppdelat i tre kunskapstyper:

1. *Kunskap*, resultat av lärande avseende fakta, principer, teorier och praxis som är kopplade till ett kunskaps- eller verksamhetsområde, teoretiskt eller faktabaserat.
2. *Färdigheter*, förmågan att tillämpa kunskaper och beprövad erfarenhet för att utföra uppgifter och lösa problem, kognitiva (användning av logiskt, intuitivt och kreativt tänkande) och praktiskt (manuell skicklighet och användning av metoder, material, verktyg och redskap).
3. *Kompetens*, visad förmåga att använda kunskap, färdigheter samt personliga, sociala och metodologiska färdigheter i arbets- eller studiesituationer samt i yrkeskvalificerad eller personlig utveckling, ansvar och självständighet.¹¹

Kompetens¹² används i didaktiska sammanhang, ofta synonymt med förmåga och skicklighet. Att vara kompetent är att vara skicklig i något och kan formuleras som den förmåga och skicklighet som visar sig i konkreta, praktiska situationer. Kompetens kan observeras och beskrivas.

Kompetens kan delas upp i t ex:

- *Ämneskompetens*, kännetecknas av förmåga till observation, analys, systematisering och bedömning på basen av teoretisk-professionell insikt och förståelse.
- *Metodkompetens*, förmåga att genomföra yrkesspecifika procedurer, metoder och åtgärder på basen av den aktuella ämneskompetensen.

---

¹⁰ Åsa Lindberg-Sand http://www.ced.lu.se/upload/UCLU/publikationer/CED_rapport_finalLow.pdf

¹¹ Åsa Lindberg-Sand <http://gem.sam.lu.se/ped/personal/als/Learningoutcomes-exaug06.ppt>

¹² Pettersen, Roar C. (2008) *Kvalitetslärande i högre utbildning. Introduktion till problem- och praktikbaserad didaktik*. Lund: Studentlitteratur

- *Social kompetens*, sker i professionellt arbete och är inriktad på sociala kontexter. Förmågan att etablera, genomföra och över tid vidmakthålla en fungerande relation till en eller flera människor.
- *Lärandekompetens*, syftar på förmågan att lära, förmågan att lära sig hur man ska lära sig.

När man utarbetar förväntat läranderesultat går man ett steg längre och analyserar kompetenser i förhållande till de kunskapskomponenter som den enskilda kompetensen är sammansatt av. Kompetens är en integrering av bestämda kunskaper, färdigheter och attityder, med en kunskapsaspekt, en färdighetsaspekt och en attitydaspekt.

ALLMÄNNA KOMPETENSER I FINLÄNDSKA YRKESHÖGSKOLOR ¹³

De allmänna kompetenserna efter examen från yrkeshögskola, motsvarar högskoleexamen inom den första och andra cykeln enligt den europeiska referensramen (EQF, European Commission 2006)

Inlärningskompetens (Learning competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Kan utveckla sitt eget kunnande och se vilka utvecklingsbehoven är.
- Känner sin egen inlärningsstil och har förmågan att lära sig självständigt samt utveckla sin egen lärandestil
- Kan lära sig tillsammans med andra och kan dela med sig av kunskapen inom sin arbetsgemenskap
- Klarar av förändringar och förmår se och utnyttja olika inlärnings- och verksamhetsmöjligheter
- Kan planera, organisera och utveckla sin egen verksamhet

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Förmår mångsidigt och systematiskt utvärdera sitt eget kunnande och sin egen sakkunskap och se vilka utvecklingsbehoven är
- Har förmåga till ständigt lärande, förstår och styr sin egen inlärningsprocess
- Kan lära sig tillsammans med andra och kan dela med sig av kunskapen inom olika expertgrupper
- Klarar av förändringar och förmår se och utnyttja olika inlärnings- och verksamhetsmöjligheter

Etisk kompetens (Ethical competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Kan i sin verksamhet tillämpa värdegrunden för sin egen bransch, liksom också de yrkesetiska principerna
- Tar ansvar för sin egen verksamhet och handlar i enlighet med överenskomna tillvägagångssätt
- Kan i sin egen verksamhet tillämpa principerna för hållbar utveckling
- Tar även andra människor i beaktande

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Kan i sin roll som sakkunnig och utvecklare av arbetslivet tillämpa värdegrunden för sin

---

¹³ De allmänna kompetenserna hittas i tabellform på Arenas hemsida:

<http://www.ncp.fi/ects/materiaali/Allm%C3%A4nna%20kompetenser%20062005.pdf>

egen bransch, liksom också de yrkesetiska principerna inom den

- Tar ansvar för sin egen verksamhet och handlar i enlighet med överenskomna tillvägagångssätt
- Kan i sin egen verksamhet tillämpa principerna för hållbar utveckling och är medveten om sin organisations samhällsansvar
- Tar även andra människor i beaktande och beaktar vid beslutsfattande individens, samfundets och samhällets synvinklar

Kommunikativ och social kompetens (Communication and social competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Kan lyssna till andra och kan presentera budskap skriftligt, muntligt och visuellt genom att utnyttja olika kommunikationsstilar
- Behärskar de branchtypiska kommunikationssituationerna inom sitt eget område
- Förstår principerna för grupp- och teamarbete och kan samarbeta med andra i multiprofessionella arbetsgrupper
- Kan utnyttja informations- och kommunikationsteknik i sitt eget arbete

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Kan lyssna till andra och kan presentera budskap skriftligt, muntligt och visuellt
- Behärskar de branchtypiska kommunikationssituationerna och kan bygga nätverk inom sitt yrkesområde
- Förstår principer för grupp- och teamarbete och kan samarbeta med andra i multiprofessionella arbetsgrupper och leda dessa
- Kan utnyttja informations- och kommunikationsteknik i sitt eget arbete

Kompetens inom utvecklingsverksamhet (Development competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Kan söka och hantera information inom den egna branschen samt har förmåga att kritiskt bedöma information och gestalta helheter
- Känner till grunder och metoder inom forsknings- och utvecklingsverksamhet samt kan genomföra småskaliga forsknings- och utvecklingsprojekt som finns i branschen
- Känner till projektverksamhetens delområden och kan delta i projektuppgifter
- Kan tillägna sig ett företagsamt och utvecklande sätt och kan lösa problem och fatta beslut i sitt arbete
- Förstår principerna för en lönsam och kundorienterad verksamhet och har beredskap till företagande

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Kan söka och hantera information från det egna expertområdet samt dess närområden samt kan bedöma information kritiskt, gestalta helheter och skapa ny kunskap
- Behärskar metoder inom forsknings- och utvecklingsverksamhet samt kan självständigt genomföra forsknings- och utvecklingsprojekt för att utveckla branschen
- Känner till projektverksamhetens delområden, kan delta i projektuppgifter och leda dem
- Arbetar företagsamt och på ett sätt som är utvecklande, kan initiera och genomföra förändringsprocesser

- Kan inleda lönsamma och kundorienterade utvecklingsprojekt
- Kan leda och utbilda andra

Kompetens inom organisationer och samhälle (Organizational and societal competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Känner till samhällliga och ekonomiska kopplingar inom organisationer som är verksamma i den egna branschen
- Känner till vilka samhällliga påverkningsmöjligheter som finns och som kan utveckla den egna branschen
- Känner till huvudprincipen för organisationernas verksamhet och ledning samt beredskap att leda arbete
- Känner till arbetslivets verksamhetsformer och kan verka i en arbetsgemenskap
- Kan leda och organisera verksamhet

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Känner till samhällliga och ekonomiska kopplingar inom organisationer som är verksamma i den egna branschen
- Känner till och kan utnyttja de möjligheter som finns inom samhälllig påverkan
- Känner till arbetslivets verksamhetskultur och kan delta i koordineringen, utvecklingen och ledningen av organisationers verksamhet
- Kan utvärdera arbetsgemenskapens verksamhet samt planera, organisera och utveckla verksamheten i arbetslivets föränderliga situationer
- Kan gestalta omfattande helheter och orsak-verkan samband mellan faktorer och kan trots begränsad information verka i situationer som kräver branschövergripande kunnande

Internationell kompetens (International competence)

Yrkeshögskoleexamen, lägre

- Behärskar skriftligt och muntligt minst ett främmande språk som behövs för arbetsuppgifter i den egna branschen och för att utveckla dem
- Förstår kulturskillnader och kan samarbeta med personer från andra kulturer
- Kan utnyttja den egna branschens internationella informationskällor
- Förstår effekterna av internationaliseringen och dess möjligheter inom det egna yrkesområdet

Yrkeshögskoleexamen, högre

- Behärskar skriftligt och muntligt minst ett eller två främmande språk som behövs för arbetsuppgifter i den egna branschen och för att utveckla dem
- Förstår kulturskillnader och kan verka i en internationell arbets- och verksamhetsmiljö
- Kan tillämpa den egna branschens internationella kunskap och kunnande
- Har en helhetsbild av yrkesområdets ställning och betydelse på ett internationellt plan

HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

Program**KURSBESKRIVNING****Nämnd****Kursnummer****Kursnummer, Kursnamn, xx sp***Engelskt namn***1. Fastställande**

Nämnd som fastställt kursplanen, datum för fastställande, eventuell ändring och datum för gällande, övergångsregler och föreskrifter samt utbildningsområde.

2. Inplacering

Ange vilket/vilka program kursen ingår i, kursens placering i utbildningssystemet genom dess fördjupning i relation till examen samt om kursen är fristående eller läses inom ramen för ett program.

3. Förkunskaper

Ange vilka förkunskaper som krävs för tillträde till kursen, om tidigare studier krävs, hur stor del som ska vara godkänd för tillträde till kurs, behörighetsvillkor.

4. Mål

Ange kursens mål i förväntat läranderesultat, vilka examinerbara mål studenten ska klara av för att bli godkänd på kursen. Förväntat läranderesultat ska vara mätbart och indelas i ämnesspecifika och icke ämnesspecifika mål. Det kan vara att kunna arbeta i grupp, söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information, analys och problemlösningsförmåga, skriftlig och muntlig kommunikation, etc. Ange förväntat läranderesultat inom kategorierna kunskap och förståelse, innefattar kunskaper inom huvudsakliga området för utbildningen, t ex faktakunskaper, kunskaper om teorier och metodkunskap, färdighet och förmåga, inbegriper analys, problemlösning och kommunikation samt värderingsförmåga och förhållningssätt, insikter rörande etik och vetenskapens roll i samhället och förmåga att själv utveckla sin kunskap. Använd formuleringen: ”Efter avslutad kurs ska den studerande kunna...”

5. Innehåll

Beskriv innehållet i korthet. Ange om kursen är indelad i delmoment, precisera i så fall delmomentens namn, innehåll och omfattning i studiepoäng.

6. Litteratur

Litteraturen ska väljas med utgångspunkt i syften och innehåll.

Litteraturen bör väljas så att studerandes kritiska förmåga stärks (t ex inte ensidiga perspektiv)

Litteraturen ska väljas i relation till kursens nivå (typ av text/språk)

7. Former för bedömning

Ange formerna för examination samt eventuella obligatoriska moment med krav på närvaro för godkänt resultat, att student har rätt att byta examinator.

Ange om antalet tillfällen för prov eller praktik- eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsade.

8. Betyg

Ange de betygsgrader som används.

På kursen ges betyget...

9. Tillgodoräknande

Ange hur ansökan går till och till vem den ska ställas.

Ansökningsnämnden i samråd med kursanordnaren beslutar om tillgodoräknande efter skriftlig ansökan. I ansökan ska anges vilken kurs ansökan avser med bestyrkta kopior av kursbevis eller motsvarande där det framgår lärosäte.

10. Kursutvärdering

Beskriv hur kursutvärderingen går till och hur kvalitetsbrister behandlas.

11. Övrigt

Ange övriga krav, förutsättningar och villkor som inte tidigare nämnts. Det kan vara kursmoment som medför utlandsvistelse, kostsamma moment, annat undervisningsspråk än svenska etc.

DOKUMENT SOM REGLERAR HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

Lagar och förordningar

Landskapslag om Högskolan på Åland 81/2002

19 §

Examina

Genom landskapsförordning utfärdas bestämmelser om de examina som kan avläggas vid högskolan, benämningarna på examina och omfattningen av examina.

Närmare bestämmelser om examina, utbildningsprogram, läroplan, deltagande i undervisning, bedömning av studierna, tillgodoräknande av andra studier och praktik intas i högskolans examensordning. Examensordningen antas av högskolans styrelse.

Landskapsförordning om Högskolan på Åland 87/2002

2 §

Högskoleexamina

De högskoleexamina som får avläggas vid högskolan är de examina som benämns yrkeshögskoleexamina. Till benämningen yrkeshögskoleexamen fogas namnet på utbildningsområdet i fråga.

Högskoleexamina är

- 1) yrkeshögskoleexamen i företagsekonomi (Företagsekonom YH),
- 2) yrkeshögskoleexamen i hotell- och restaurangservice (Hotell- och restaurangadministratör YH),
- 3) yrkeshögskoleexamen i hälsovård (Sjukskötare YH),
- 4) yrkeshögskoleexamen i informationsteknik (Systemvetare YH),
- 5) yrkeshögskoleexamen i informationsteknik med ekonomi (Systemvetare YH),
- 6) yrkeshögskoleexamen i sjöfart (Sjökapten YH) samt

7) yrkeshögskoleexamen i teknik (Ingenjör YH).

För att underlätta erkännande och tillgodoräknande av de examina som anges i 2 mom. Vid anställning och fortsatta studier utomlands, i riket och på Åland skall det till examensbetyget bifogas en bilaga som beskriver utbildningen och dess plats i utbildningssystemet.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om Högskolan på Åland 30/2005

19 §

Examina

Närmare bestämmelser om examina, utbildningsprogram, utbildningsplan, deltagande i undervisning, bedömning av studierna, tillgodoräknande av andra studier och praktik intas i högskolans examensordning. Examensordningen antas av högskolans styrelse.

9 §

Styrelsens uppgifter

Styrelsen skall som högskolans högsta ansvariga förvaltningsorgan övervaka högskolans verksamhet och svara för att dess uppgifter fullgörs samt verka för högskolans utveckling i samarbete med arbetslivet och samhället i övrigt.

Styrelsen skall dessutom

11) anta utbildningsplaner för varje utbildningsprogram,

Landskapsförordning om ändring av 4 och 8 §§ landskapsförordningen om Högskolan på Åland 31/2005

Ändring av studiepoäng för de olika utbildningsprogrammen.

*Utbildningsavtal mellan Ålands landskapsregering och Högskolan på Åland
1.1.2006-31.12.2008*

- Högskolan skall bidra till att Åland utvecklas till en konkurrenskraftig och dynamisk kunskapsbaserad ekonomi i enlighet med Lissabonstrategin, där utvecklandet av fungerande innovationssystem på Åland är en del.

- Parterna skall under avtalsperioden utveckla även de formella samarbetsmodellerna och samarbetsavtalen med i första hand riket och Sverige så, att högskolan ansvarar för samarbetsfrågorna med andra högskolor, universitet och relevanta institut, medan landskapsregeringen ansvarar för samarbetsfrågorna med berörda nationella instanser och myndigheter.

Förordning nr 548/2005 om yrkeshögskoleexamina avlagda i landskapet Åland

4 §

Jämställande av examina

Om en vid Högskolan på Åland avlagd yrkeshögskoleexamen i enlighet med samrådsdelegationens beslut uppfyller de krav som ställs på motsvarande yrkeshögskoleexamina som har avlagts i riket, skall den i landskapet avlagda yrkeshögskoleexamen medföra samma behörighet som motsvarande examen i riket.

Yrkeshögskolelag 9.5.2003/351¹⁴

§ 4

Yrkeshögskolornas uppgifter

Yrkeshögskolorna har till uppgift att meddela sådan högskoleundervisning för yrkesinriktade expertuppgifter som baserar sig på arbetslivets och arbetslivsutvecklingens krav samt på forskning och konstnärliga och kulturella utgångspunkter, att stödja individens yrkesutveckling och att bedriva tillämpat forsknings- och utvecklingsarbete som betjänar yrkeshögskoleundervisningen samt stöder arbetslivet och den regionala utvecklingen och tar hänsyn till näringsstrukturen i regionen samt att bedriva konstnärlig verksamhet. Då yrkeshögskolorna fullgör sina uppgifter ska de främja livslångt lärande. ([24.7.2009/564](#))

20 § ([10.6.2005/411](#))

Behörighet för yrkeshögskolestudier

Som studerande inom studier som leder till yrkeshögskoleexamen kan antas den som har avlagt eller fullgjort

- 1) gymnasiets lärokurs eller studentexamen,
- 2) yrkesinriktad grundexamen eller motsvarande tidigare studier, enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av undervisningsministeriet,
- 3) sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller motsvarande tidigare examen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av undervisningsministeriet, eller
- 4) studier utomlands vilka motsvarar examina som avses i 1–3 punkten.

Som studerande inom studier som leder till yrkeshögskoleexamen kan antas också andra än i 1 mom. avsedda personer som yrkeshögskolan anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

Som studerande inom studier som leder till högre yrkeshögskoleexamen kan antas den som har avlagt lämplig yrkeshögskoleexamen eller någon annan lämplig högskoleexamen och som har minst tre års arbetserfarenhet inom branschen i fråga. Inom hantverk och konstindustri,

---

¹⁴ <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030351>

mediekultur och bildkonst, teater och dans och inom musik kan i stället för arbetserfarenhet fordras konstnärlig verksamhet av motsvarande omfattning.

Statsrådets förordning 497/2004 om ändring av statsrådets förordning om yrkeshögskolor

15 §

Betyg

Yrkeshögskolan ger till den som har avlagt examen eller slutfört studier vid yrkeshögskolan en sådan bilaga till examensbetyget eller intyget som är avsedd särskilt för internationellt bruk och i vilken ges tillräckliga uppgifter om yrkeshögskolan, de studier och studieprestationer som avses i examensbetyget eller intyget samt nivån på dem och deras ställning i utbildningssystemet.

Högskolans dokument

Internationell strategi för Högskolan på Åland 2009-2013

Övergripande mål

Kvalitativa mål

Strategidokumentet för Högskolan på Åland ställer upp kvalitativa målsättningar för den examensinriktade verksamheten;

- Högskolan skall arbeta för internationalisering, globalisering och digitalisering, bl.a. genom samarbete med andra högskolor.
- Vidareutveckla det internationella studerande- och lärarutbytet. Internationaliseringen är ett betydande konkurrensmedel i den ökande konkurrensen om såväl lärare som studerande.

För att uppnå målsättningarna behöver högskolan arbeta för att;

- Anpassa utbildningen till Bologna-processen med avseende på utbildningarnas utformning, examina och bedömningsanvisningar.

Kvantitativa mål

Programmen

- Arbeta för att varje utbildningsprogramms utbildningsplan ska omfatta den internationella strategin

Dokument nummer 2040
Utveckling, beredning och fastställande av utbildningsplaner och kursbeskrivningar

Dokumentet är uppgjort för Kvalitetsledningssystemet på Högskolan. Följande handlar om utbildningsplanerna:

Utbildningsplanerna för utbildningsprogrammen antas av högskolans styrelse på förslag av branschråden (ÅFS 2002:81, 9 §)

Arbetet med att förbättra och ändra utbildningsplanen leds av programledaren för utbildningsprogrammet. Beredningen utförs av programledaren i samråd med berörda lärare, branschrådet och, i tillämpliga fall, i samråd med berörd myndighet. Utbildningsplanerna remissbehandlas av ledningsgruppen.

Om kursbeskrivningarna:

Kursbeskrivningarna på utbildningsprogrammen antas av högskolans ledningsgrupp på förslag av programledaren (Reglemente för Högskolan på Åland 14§).

Utvecklingen av kursbeskrivningarna åligger berörda ämneslärare samt kan ges som uppdrag av programledare. Beredning av kursbeskrivningar utförs i samråd med programledare, med lärare vilkas undervisning berörs av aktuell kurs och, i tillämpliga fall, i samråd med berörd myndighet.

Branschrådet för ett utbildningsprogram är remissinstans för godkännande av kursbeskrivningarna på programmet.

I Bedömningsanvisningar för Högskolan på Åland, under introduktion:

Högskolan på Åland erbjuder olika examensinriktade utbildningsprogram vilka alla har en gemensam övergripande målsättning. Föreliggande dokument presenterar de generella bedömningsanvisningar som skall utgöra underlag för bedömningen inom de olika utbildningsprogrammen. Anvisningarna skall uppfattas som vägledande och ska tolkas i förhållande till

- högskolans övergripande mål
- det aktuella utbildningsprogrammets mål
- respektive kursmål
- eventuella kvalitets- och säkerhetskrav med relevans för bedömningsarbetet

Enligt Kvalitativ, målbaserad bedömning:

Målbaserad bedömning utgår å ena sidan från hur väl den studerande uppfyller målen och å andra sidan, så långt det är möjligt och funktionellt, hur processen förlöper. I vissa fall kan det vara befogat att fokusera på antingen resultat eller process.

Under rubriken Mål som styrmedel:

Övergripande mål som är gemensamma för alla program inom Högskolan på Åland, målen för respektive utbildningsprogram och mål för olika studiehelheter och/eller kurser skall således ligga till grund för den enskilde lärarens undervisningsplanering och för aktuella lärares samplanering av undervisningen, samt för examination/prövning och bedömning av de studerandes kunskaper.

Dokument nummer 1066

**Uppföljning av verksamheten, interna revisioner, externa utvärderingar och
auditeringar**

Ansvar och befogenheter vid intern revision:

Kvalitetsansvarig ansvarar för att:

- förnyade utbildningsplaner under revisionsperiod meddelas revisorerna för notering i revisionsrapport
- avvikelser dokumenteras, följs upp och åtgärdas
- ledningen informeras om signifikanta resultat
- revisionsrapport tillställs Sjöfartsverket

Kvalitetsansvarig har befogenhet att:

- besluta om extra revision
- bedöma effekt av vidtagna åtgärder

Revisor (revisorsgrupp) ansvarar för att förnyade utbildningsplaner noteras i revisionsrapport enligt meddelande från kvalitetsansvarig.

Revisor (revisorsgrupp) har befogenhet att ta del av material som bedöms relevant för revisionen.

Kunskapsområden - KUNSKAPSDIMENSIONEN		Metakognitiv kunskap		Procedur-kunskap		Begrepps-kunskap		Faktakunskap		TAXONOMI - TABELL		Målnivåer – KOGNITIVA PROCESSER		
										Minnas				Förstå
Kunskap om sig själv	Kunskap om inlämningsfrågor lämplig kontextuell och villkorlig kunskap	Strategisk och systematisk kunskap	Kriterier för kunskap, att avgöra lämpliga metoder och proceduranvändning	Ämnesspecifika tekniker och metoder	Ämnesspecifika färdigheter och algoritmer	Teorier, modeller och strukturer	Principer och generaliseringar	Klassificeringar och kategorier	Specifika detaljer och delar	Terminologi	Komma ihåg	Förklara	Genomföra	Producera
											Känna igen	Jämföra	Utföra	Planera
												Dra slutsatser	Tillskriva	Generera
										Sammanfatta	Organisera	Kritisera		
										Exemplifiera	Särskilja	Kontrollera		
										Tolka				

¹⁵ http://www.pedag.umu.se/utbildning/personalvet/kurser/0708/kurs1mom1/Blooms_taxonomi.pdf

Kunskapsområden – KUNSKAPSDIMENSIONER:

Innehållet (substantiven i lärandemålen)	
- Vad innehåller kursen?	
Kunskapsområden - KUNSKAPSDIMENSIONER	Faktakunskap
	De grundläggande element som studerande måste kunna för att behärska ämnet och lösa ämnets speciella problem - Kunskap om ämnets terminologi, begrepps- och ordkunskap - Kunskap om specifika element och detaljer inom ämnet, grundläggande fakta
	Begreppskunskap
	Funktionella samband och relationer mellan ämnets olika element inom en överordnad struktur och referensram - Klassificeringar och kategorier - Principer och generaliseringar - Teorier, modeller, strukturer
	Procedurkunskap
	Hur man utför och gör saker: ämnets undersökningsmetoder och förfaringssätt; kriterier för användning av färdigheter, regler, beräkningssätt, tekniker och metoder - Ämnesspecifika färdigheter - Tekniker och metoder - Kriterier för kunskap, att avgöra lämplig metod- och proceduranvändning
Metakognitiv kunskap	
Kunskap om såväl tänkande och kognition generellt som eget tänkande och egen kognition - Strategisk kunskap, systematisk kunskap i förhållande till användning av olika lärstrategier - Kunskap om inlärningsfrågor, kognitiva uppgifter, lämplig kontextuell och villkorlig kunskap, faktorer och betingelser som har betydelse vid olika uppgifter - Kunskap om sig själv, om egna metakognitiva färdigheter och strategiska preferenser	

Tabellen är ett praktiskt verktyg i arbetet med målformuleringen, både i kursbeskrivningar och i läroplansarbetet samt planering av undervisningen. Lärandet går från faktakunskap i början av utbildningen till metakognitiv kunskap på avancerad nivå.

¹⁶ Pettersen, R (2008) *Kvalitetslärande i högre utbildning*

Målnivåer – KOGNITIVA PROCESSER

Aktiviteten (verben i lärandemålen)	
- Vad vill du att studerande ska kunna göra med innehållet?	
Målnivåer – KOGNITIVA PROCESSER	Minnas - bakåtblickande
	Att hämta fram relevant kunskap från långtidsminnet - Känna igen - Komma ihåg, hämta fram Alternativ: Identifiera, återge, ange, beskriva, räkna upp, repetera, reproducera, lista Exempel: Räkna upp principerna/begreppen x, y, och z
	Förstå - bakåtblickande
	Att avgöra och etablera meningen i det innehåll som det undervisas i, såväl muntlig som skriftlig och grafisk kommunikation - Tolka och tyda - Exemplifiera - Klassificera - Sammanfatta - Dra slutsatser, härleda - Jämföra - Förklara Alternativ: Identifiera, beskriva, välja, rapportera Exempel: Förklara innebörden i begreppen x, y och z
	Tillämpa - framåtblickande
	Att tillämpa bestämda procedurer och metoder i en given situation - Utföra (<i>executing</i>) - Genomföra (<i>implementing</i>) Alternativ: Välja, beräkna, förbereda, demonstrera, illustrera, översätta, lösa, skriva, använda, visa Exempel: Tillämpa principen x i en given situation
	Analysera - framåtblickande
	Att dela upp material i dess beståndsdelar och upptäcka/förstå hur delarna förhåller sig till varandra i en helhetlig struktur eller i förhållande till syfte - Särskilja, differentiera - Organisera - Tillskriva Alternativ: Generalisera, syntetisera, uppskatta, estimerar, jämföra, skilja på, ifrågasätta, testa, pröva, undersöka Exempel: Relatera principerna/begreppen x och y till varandra
Värdera - framåtblickande	
Att bedöma på grundval av kriterier och normer - Kontrollera - Kritisera Alternativ: Analysera, avgöra, granska, döma, rangordna, fälla omdöme om, diskutera, argumentera, ta ställning till Exempel: Diskutera styrkor och svagheter i princip z	

	Skapa - framåtblickande
	<p>Att sätta samman delar och element till en ny sammanhängande helhet eller tillverka en originell produkt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Generera - Planera - Producera <p>Alternativ: Utveckla, konstruera, designa, formulera, sätta samman, skriva, komponera</p> <p>Exempel: Vidareutveckla principerna som analysverktyg i en undersökning</p>

Tabellen ovan ger en översikt över målnivåerna, den hierarkiska och kumulativa indelningen av kunskapsdimensionerna. Området kognitiva processer kategoriseras från låga till höga målnivåer i tabellen, från minnas till skapa.